

Textasis

(Ébert-Zeminová, Catherine: Textasis. Anagogie interpretačního vztahu, Praha, Karolinum 2011, 235 s. ISBN 978-80-246-1841-8)

Marcela Poučová, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, poucova@ped.muni.cz

Úhelným kamenem knihy z roku 2011 o možnostech procesu interpretace literárního díla je pro její autorku Catherine Ébert-Zeminovou, působící aktuálně na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, uvažování o tom, jakým způsobem si s člověkem – interpretem může pohrávat akt samotné interpretace. Ta je totiž pro autorku ztotožněna s hermeneutickým postulátem, že je člověk během četby a následné interpretace textu přítomen v noetickém procesu jako “proměnná”, kterou nelze z procesu zkoumání vyloučit.

Takovéto bádání, které literární dílo charakterizuje jako akt komunikace, je samozřejmě postaveno na důkladných znalostech psychologie, včetně psychoanalýzy, ze které autorka vychází, aby její metody propojila s filosofickou a literárně vědnou základnou. Důkladná znalost literárních a filosofických teorií ji však neomezuje, tak jak se až příliš často děje jinde, nýbrž se jí stává východiskem pro vytváření vlastních závěrů a stanovisek.

Základní otázky, tedy mezi kým/čím se interpretační pohyb odehrává, jak probíhá a v jakém prostoru se uskutečňuje, jsou opakovaně zkoumány v jednotlivých kapitolách knihy z různých úhlů pohledu, kterými jsou zde autenticita, intimita, procesualita, přesahovost, vícerozměrnost atd.

Literárnost, se kterou autorka proměňuje a dynamizuje jinak přísně vědecký diskurs, je (v českém kontextu poměrně vzácnou) známkou skutečné radosti z hledání a nalézání a prozrazuje až umanuté zaujetí tématem.

“Praktický” aspekt své teorie rozvádí autorka následně na příkladu možné interpretace románů několika francouzských autorů (Queneau, Gracq, Mandiargues, Tristan). Tyto interpretace se však nabízí opravdu jen jako jedny z mnoha možných, protože existence oné čtenářské “proměnné” nejen toleruje, ale přímo nutí k vytváření interpretací dalších neméně správných.

Jde totiž o to, že podle Ébert-Zeminové nic, ani autor textu, ač je v něm přítomen a jakkoli ke komunikaci vyzývá, by nemělo interpretaci zvnějšku ovlivnit. Vznik textu samotného změnil svět a při poctivé a pečlivé interpretaci se text stává komunikačním nástrojem sám o sobě. Tato možnost textu spočívá v možnosti čtenáře – interpreta zahájit za určitých podmínek komunikaci se sebou samým.

Čeho se tedy máme nadít, když vstoupíme do interpretačního dialogu s Textasis Catherine Ébert-Zeminové? Rizika jsou mnohá. Autorka totiž vychází z premisy, že *„interpret nikdy předem neví, protože vědět nemůže, jaké neuralgické části jeho osobní historie a jeho osobní problematiky text vynese napovrch, skrze jaké prvky jeho odvrácené tváře a jeho vlastního “stínu”, jež nepřipouští do svého sebeobrazu, ho text zasáhne a bude ho konfrontovat s nevyžádaným sebepoznáním.“* (str. 180) Budeme-li se držet tohoto předpokladu, musíme konstatovat, že nejen autorka sama, ale především čtenáři – interpreti jejího textu se vydávají do tajemného lesa poznání, aby z něj vystoupili minimálně překvapeni. Jak, to je až příliš soukromá otázka. Sami před sebou však býváme ušetřeni jen málokdy.